

Ks. Stanisław Czerwik

Zbawcze misterium Chrystusa i misteria Jego życia obchodzone w cyklu roku liturgicznego

Wstęp

Temat mojej wypowiedzi ujmuję nieco inaczej, niż podano w programie tego sympozjum. Sądzę jednak, że zamierzenie autorów programu zostaje uszanowane, co – jak się spodziewam – okaże się w ciągu tego rozważania.

Na wstępie konieczne jest wyjaśnienie podstawowych terminów, jakimi będziemy się posługiwać oraz wskazanie źródeł tych wywodów.

Pierwszym z tych terminów jest MISTERIUM (w liczbie pojedynczej). Termin ten pochodzi z języka greckiego – od czasownika MYEO (w bezokoliczniku MYEIN), który może oznaczać: wprowadzam kogoś w sprawy ukryte, tajne, święte; w sensie szerszym: uczę kogoś o tym, co wykracza poza ramy wiedzy dostępnej ogółowi ludzi¹. Rzeczownik MYSTERION – oznacza w pierwotnym sensie miejsce, w którym odbywa się wtajemniczenie, a w dalszym – znaną tylko wtajemniczonym świętą rzeczywistość, której nie wolno ujawniać profanom; w liczbie mnogiej MYSTERIA – to sprawowane w określonych dniach obrzędy sakralne (np. misteria eleuzyjskie), poprzez które ludzie mają dostęp do życia bóstw, jakiego odzwierciedleniem są przemiany dokonujące się w przyrodzie.

W Nowym Testamencie, zwłaszcza w listach św. Pawła, misterion (tajemnica) – to powstały w odwiecznym upodobaniu miłości Boga Ojca zamysł², plan zbawienia całej ludzkości, pojednania Żydów i pogan w jednym Kościele oraz zjednoczenia (odnowienia) wszystkich stworzeń w Jezusie Chrystusie jako Głowie. Jest to plan Bożej mądrości, którego urzeczywistnienie w historii jest też nazywane ekonomią zbawienia. O tak pojętym misterium jest mowa w wielu fragmentach listów św. Pawła.

W ujętym w formie doksologii (formule uwielbienia Boga) zakończeniu Listu do Rzymian czytamy: „Temu, który ma moc utwierdzić was zgodnie z Ewangelią i moim głoszeniem Jezusa Chrystusa, zgodnie z objawioną tajemnicą, dla dawnych wieków ukrytą, teraz jednak ujawnioną, a przez pisma prorockie na rozkaz odwiecznego Boga wszystkim narodom obwieszczoną, dla skłonienia ich do posłuszeństwa wierze, Bogu, który jedynie jest mądry, przez Jezusa Chrystusa, niech będzie chwala na wieki wieków! Amen.” (Rz 16, 25-27).

„Głosimy tajemnicę mądrości Bożej, mądrość ukrytą, tę, którą Bóg przed wiekami przeznaczył ku chwale naszej...” (1 Kor 2, 7).

---

¹ Por. F. Zorell, *Lexicon graecum Novi Testamenti.*, Parisii 1961, s. 856.

² O tym Bożym upodobaniu (po grecku eudokia) śpiewamy w tzw. hymnie anielskim (Gloria), zaczerpniętym z Łk 2, 14: Chwała Bogu na wysokościach, a na ziemi pokój ludziom Jego upodobania. „Dobra wola”, o jakiej jest mowa w liturgicznej formule hymnu („pokój ludziom dobrej woli”) – to nie dobra wola ludzi, ale Boga, który ma w ludziach upodobanie. Powodowany tym upodobaniem Bóg Ojciec posyła na świat swojego Syna (por. J 3, 16).

„[Bóg] nam oznajmił tajemnicę swej woli według swego postanowienia, które przedtem w Nim powziął dla dokonania pełni czasów, aby wszystko na nowo zjednoczyć (= zrekapitulować) w Chrystusie jako Głowie: to, co jest w niebiosach, i to, co jest na ziemi” (Ef 1, 9-10).

„Przez objawienie oznajmiona mi została ta tajemnica, jaką pokrótce przedtem opisałem” (Ef 3, 3).

„[Proście za mnie], aby dane mi było słowo, gdy usta moje otworzę, dla jawnego i swobodnego głoszenia tajemnicy Ewangelii...” (Ef 6, 19).

„Tajemnica ta ukryta od wieków i pokoleń, teraz została objawiona Jego świętym, którym Bóg zechciał oznajmić, jak wielkie jest bogactwo chwały tej tajemnicy pośród pogan. Jest nią Chrystus pośród was – nadzieja chwały” (Kol 1, 26-27).

Odwieczny Boży plan (misterium) został w pełni objawiony i urzeczywistniony w przepowiadaniu i czynach Wcielonego Słowa, Jezusa Chrystusa. On to i Jego obecność pośród ludzi – jak wynika z Kol 1, 27 – stanowi największe bogactwo tego misterium. Chrystus jest uosobieniem misterium zbawczego planu Ojca. On sam może być nazwany misterium, ponieważ pod osłoną swego człowieczeństwa ukrywa i zarazem objawia niewidzialnego Boga oraz zamysł Jego miłości wobec świata. Gdy więc mówimy o „misterium Chrystusa”, pojmujemy dopełniacz tytułu Chrystus jako „wyjaśnienie” wyrazu „misterium”: to misterium, którym jest Chrystus. W tym sensie mógł św. Augustyn powiedzieć: „Non est aliud Dei mysterium nisi Christus” – „Nie ma innego misterium Boga, jak tylko Chrystus”³.

Sobór Watykański II stawia znak równości między dziejami zbawienia a misterium Chrystusa (czyli misterium, którym jest Chrystus) w wypowiedzi na temat istoty przepowiadania słowa Bożego w Kościele: „Czerpiąc treść przede wszystkim ze źródeł Pisma świętego i liturgii przepowiadanie (ministerium praedicationis) winno być zwiastowaniem przedziwnych dzieł Bożych w historii zbawienia czyli w misterium Chrystusa (in mysterio Christi), które zawsze jest w nas obecne i działa, zwłaszcza w obrzędach liturgicznych” (KL 35). Tak więc istnieje swoista tożsamość między „historią zbawienia” i „misterium Chrystusa”.

Podobnie ujmuje rolę Chrystusa w planie zbawienia soborowa Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym:

„Skoro [...] już wielokrotnie i wieloma sposobami Bóg mówił przez Proroków, «na koniec w tych czasach przemówił do nas przez Syna» (por. Hbr 1, 1-2). Zesłał bowiem swego Syna, czyli Słowo odwieczne, oświecającego wszystkich ludzi, by zamieszkał wśród ludzi i opowiedział im tajemnice Boże (por. J 1, 1-18). Jezus Chrystus więc, Słowo Wcielone, «człowiek do ludzi» posłany, „głosi słowa Boże” (por. J 3, 34) i dopełnia dzieła zbawienia, które Ojciec powierzył Mu do wykonania (por. J 5, 36; 17,4). Dlatego Ten, którego gdy ktoś widzi, widzi też i Ojca (por. J 14,9), przez całą swoją obecność i okazanie się przez słowa i czyny, przez znaki i cuda, zwłaszcza zaś przez swoją śmierć i pełne chwały zmartwychwstanie, a wreszcie przez zesłanie Ducha prawdy, objawienie doprowadził do końca i do doskonałości oraz świadectwem Bożym potwierdza, że Bóg jest z nami, by nas z mroków grzechu i śmierci wybawić i wskrziesić do życia wiecznego” (KO 4).

³ *Epist.* 187, 11, 34: PL 33, 845.

Celebracja misterium Chrystusa jest treścią całego cyklu roku liturgicznego. KL stwierdza: „Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek celebrować w czcigodnym wspomnieniu przez cały rok w ustalonych dniach zbawcze dzieło swego Boskiego Oblubieńca” (KL 102).

I zaraz dodaje, że dokonuje tego Kościół każdego tygodnia w niedzielę i raz do roku w nierozłącznym obchodzie Męki i Zmartwychwstania – w największą uroczystość Paschy (tamże).

W drugim akapicie KL 102 Sobór wymienia główne elementy celebracji misterium Chrystusa:

„Z biegiem roku Kościół odsłania całe misterium Chrystusa, począwszy od Wcieleń i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia, do dnia Pięćdziesiątnicy oraz oczekiwania błogosławionej nadziei i przyjścia Pańskiego”.

W następnym n. 103 mówi Sobór o „rocznym cyklu misteriów Chrystusa” (w liczbie mnogiej!) oraz o tym, że z cyklem tym współbrzmi oddawanie czci Najświętszej Maryi Pannie, „która nierozzerwalnym węzłem złączona jest ze zbawczym dziełem swojego Syna”.

I jeszcze jeden cenny szczegół – to nauka na temat celu obchodu misterium Chrystusa. W trzecim akapicie KL 102 czytamy: „Obchodząc misteria Odkupienia, Kościół otwiera bogactwa zbawczych czynów i zasług swojego Pana, tak że one w pewnej mierze uobecniają się w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nimi i dostąpili łaski zbawienia”.

Spróbujmy przybliżyć sobie sens tego stwierdzenia. Jest tu mowa o sakramentalnym charakterze obchodów roku kościelnego. Czyny Jezusa Chrystusa mają jakby podwójny wymiar: historyczno – topograficzny i ponadczasowy, boski. Z jednej strony są to wydarzenia historyczne, jednorazowe i niepowtarzalne, związane z konkretnym miejscem na ziemi (Syn Boży raz tylko się narodził z Maryi Dziewicy w Betlejem, raz tylko umarł i powstał z martwych); z drugiej strony są to czyny Osoby Syna Bożego, którego miłość objawiona w tych wydarzeniach nie przemija i obejmuje wszystkich ludzi, jacy żyli i żyć będą na ziemi. W tym wymiarze Boskim czyny i zasługi Jezusa Chrystusa „uobecniają się w każdym czasie” w liturgicznych znakach sakramentalnych, zwłaszcza w anamnezie – upamiętnieniu, stanowiącym samo „serce” Mszy św.⁴ Dzięki temu uobecniającemu upamiętnieniu obchód misterium Chrystusa (czy misteriów Chrystusa) pozwala wiernym „zetknąć się z nimi” i dostąpić łaski zbawienia (KL 102). To „zetknięcie się” ze zbawczymi czynami Jezusa odbywa się pod osłoną symboli, z których składa się (z których „utkana jest” – por. KKK 1145 w wersji francuskiej) liturgia. Szczególne znaczenie mają symbole sakramentalne. KKK mówi o nich, że są one teraz „kontynuacją dzieł, jakie Jezus wypełnił w ciągu swojego ziemskiego życia. Są one jakby mocami, które wychodzą z Ciała Chrystusa, aby nas leczyć z ran grzechu i udzielać nam nowego życia Chrystusa” (por. nn. 1115- 1116).

---

⁴ Anamneza to pierwszy po przeistoczeniu fragment modlitwy eucharystycznej. Kościół odwołując się do nakazu Pana Jezusa „To czyńcie na moją pamiątkę” (1 Kor 11, 24. 25; Łk 22, 19), składa Ojcu Ofiarę Chrystusa, wspominając Jego Mękę, Śmierć, Zmartwychwstanie, Wniebowstąpienie – w perspektywie Jego przyjścia w chwale (por. 1 Kor 11, 26).

Co to więc jest misterium Chrystusa? To ukryte i zarazem objawiające się w liturgicznej anamnezie, a podjęte przez Boga Ojca działanie dokonane przez pośrednictwo Jego Wcielonego Syna i mocą Ducha Świętego dla zbawienia ludzkości i dla Bożej chwały. To misterium streszcza Jezus w słowach: „Wyszedłem od Ojca i przyszedłem na świat; znowu opuszczam świat i idę do Ojca” (J 16, 28).

Wyjście od Ojca i przyjście na świat – to Wcielenie, Narodzenie Syna Bożego oraz Jego życie na ziemi. Powrót do Ojca – to Jego Pascha: Męka, Śmierć i Uwielbienie (Zmartwychwstanie, Wniebowstąpienie na prawicę Ojca i Zesłanie Ducha Świętego), dokonane w „godzinie” przejścia Jezusa z tego świata do Ojca, po wypełnieniu zleconego Mu dzieła (por. J 13, 1; 17,4).

Ośrodkiem zbawczego misterium Chrystusa jest Jego Pascha, do której zmierzało Wcielenie i Narodzenie Syna Bożego z Maryi Dziewicy. Ta prawda została syntetycznie ujęta w następującym fragmencie nicejsko-konstantynopolitańskiego wyznania wiary, w którym mówimy o Synu Bożym: „On to dla nas, ludzi, i dla naszego zbawienia zstąpił z nieba. I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem. Ukrzyżowany również za nas pod Poncjuszem Piłatem został umęczony i pogrzebany. I zmartwychwstał dnia trzeciego, jak oznajmia Pismo. I wstąpił do nieba; siedzi po prawicy Ojca”.

W dalszej części tych wywodów zastanowimy się nad głównymi momentami tego zbawczego misterium Chrystusa. Z uwagi na szczupłe ramy czasu, jakim dysponujemy, sens tych momentów ukážemy w świetle wybranych formuł modlitw formularzy mszalnych przeznaczonych na objęte tym misterium obchody.

2. Główne momenty zbawczego misterium Chrystusa

2.1. Zwiastowanie Pańskie

Pierwszym momentem, w którym Bóg spełnia swój odwieczny zamysł za pośrednictwem swego Syna, jest Jego Wcielenie. Misterium to świętuje Kościół w dniu 25 marca pod tytułem Pańskiego Zwiastowania. W kolekcie tej uroczystości wyznajemy, że odwieczne Słowo, które jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem, z woli Boga Ojca w łonie Maryi Dziewicy przyjęło ludzkie ciało. Modlitwa nad darami zaś wyraża prawdę, że Wcielenie Syna Bożego dało początek Kościołowi. Kościół jest bowiem wspólnotą, której przysługuje miano „powszechnego sakramentu zbawienia” (por. KK 1. 48) z tej racji, że posiada strukturę teandryczną, bosko-ludzka, podobnie jak Wcielone Słowo, które jest Synem Bożym i Synem Maryi. W prefacji tej uroczystości zostaje wyraźnie ukazany związek Wcielenia z dziełem zbawienia ludzkości: „Niebieski posłaniec zwiastował Maryi, że dla naszego zbawienia Twój Syn narodzi się wśród ludzi”.

2.2. Narodzenie Pańskie

Kościół przeżywa również to wydarzenie w łączności z dziełem zbawienia, jakiego Jezus miał dokonać przez swoją Mękę i Zmartwychwstanie. Jest to widoczne zwłaszcza w przewijającym się przez formuły liturgiczne motywie przedziwnej (tajemniczej) wymiany (po łacinie: *admirabile commercium*). Syn Boży przyjął ludzką

naturę, aby ją w sobie przebóstwić i zapewnić wszystkim ludziom udział w swoim Bóstwie. Tak się modlimy w kolekcie Mszy w dzień Narodzenia Pańskiego: „Boże, Ty w przedziwny sposób stworzyłeś człowieka i w jeszcze cudowniejszy sposób odnowiłeś jego godność, daj nam uczestniczyć w bóstwie Twojego Syna, który przyjął naszą ludzką naturę”. O tym, co było istotą tej wymiany, tak śpiewa Kościół w 3. Prefacji o Narodzeniu Pańskim: „W Nim zajaśniała tajemnicza wymiana, która nam przyniosła zbawienie. Gdy Nieskończony przyjął granice ludzkiej natury, śmiertelny człowiek stał się królem nad wiekami, i mieszkańców ziemi uczynił dziedzicami nieba”⁵.

Wyznajemy, że „narodzony dzisiaj Zbawiciel świata przywrócił nam dziecięstwo Boże” (modlitwa po Komunii Mszy w dzień). To przywrócenie nam utraconego przez grzech pierwszych rodziców Bożego dziecięstwa zakłada Mękę Jezusa na Krzyżu, jako ofiarę pojednania ludzkości z Bogiem. Albowiem Syn Boży „zrodzony przed wiekami zaczął istnieć w czasie, aby podźwignąć wszystko, co grzech poniżył, odnowić całe stworzenie i zbłąkaną ludzkość doprowadzić do Królestwa niebieskiego” (2 Prefacja o Narodzeniu Pańskim). Trzeba też zauważyć, że przedłużeniem tej cudownej wymiany jest sprawowanie Eucharystii. Jest Ona bowiem uobecnieniem tej Ofiary, „przez którą dokonało się nasze pojednanie z [Ojcem]” i doskonałego uwielbienia, jakie złożył Mu Jego syn (por. modlitwa nad darami Mszy w dzień). W modlitwie nad darami Mszy św. o świcie prosimy: „aby ziemskie dary przez Ciebie przemienione, dały nam udział w życiu Bożym”.

2.3. Objawienie Pańskie

W ścisłym związku z misterium Narodzenia Pańskiego przeżywamy uroczystość Epifanii. Prawdopodobnie została ona wprowadzona do kalendarza liturgicznego na chrześcijańskim Wschodzie już w III wieku, a jej treścią było objawienie się Syna Bożego w ludzkim ciele zarówno przez Jego Narodzenie jak i przez ukazanie się Mędrcom ze Wschodu, jak też narodowi wybranemu w czasie chrztu Jezusa w Jordanie, jak wreszcie w dokonanym przez Niego „początku znaków” w Kanie Galilejskiej. Także prefacja tej uroczystości wskazuje na tajemnicę zbawienia jako na uczestnictwo ludzkości w chwale Syna Bożego, który objawił się w ludzkim ciele: „Dzisiaj w Jezusie Chrystusie, który jest światłością świata, objawiłeś wszystkim narodom tajemnicę naszego zbawienia. Gdy Syn Twój ukazał się na ziemi jako śmiertelny człowiek, obdarzyłeś nas na nowo udziałem w Jego nieśmiertelności” (Prefacja o Objawieniu Pańskim). Dar nieśmiertelności został ludziom zaofiarowany w zwycięstwie Jezusa nad śmiercią, a więc w Jego Zmartwychwstaniu. Misterium Epifanii jaśnieje w pełni dopiero w blasku Paschy Chrystusa.

2.4. Paschalne Triduum jako szczytowy moment misterium Chrystusa

Sobór Watykański II uczy: „Dzieła odkupienia ludzi i uwielbienia Boga, które zapowiadały kierowane przez Boga wielkie wydarzenia w życiu ludu Starego Testamentu, dokonał Chrystus Pan, szczególnie przez Paschalne Misterium swojej błogosławionej Męki, Zmartwychwstania z otchłani i chwalebne Wniebowstąpienia;

⁵ Motyw świętej wymiany dostrzegamy w naszej kolędzie „Bóg się rodzi, moc truchleje, Pan niebios obnażony”, która podkreśla kontrast między majestatem bóstwa Syna Bożego i Jego unizieniem się po to, aby wywyższyć człowieka.

«przez swoją Śmierć zniweczył śmierć naszą i zmartwychwstając przywrócił nam życie»” (KL 5)⁶.

Święte trzy dni paschalne (czyli Paschalne Triduum) są szczytem roku liturgicznego⁷. Jakby jego prologiem jest Wielkoczwartkowa Msza Wieczery Pańskiej upamiętniająca ustanowienie Eucharystii. W Ofierze i Uczcie eucharystycznej, wkomponowanej w obrzędową oprawę żydowskiej Paschy Jezus pod osłoną sakramentalnych znaków chleba i wina uprzedził wydanie siebie w krwawej Ofierze Krzyża i zapewnił Kościołowi możliwość czerpania ze źródła tejże Ofiary przez każdorazowe sprawowanie Eucharystii. Wielki Piątek skupia naszą uwagę na drzewie Krzyża, „na którym zawisło zbawienie świata” i na Śmierci Jezusa jako prawdziwego Baranka paschalnego, który – według relacji św. Jana – umiera w dniu Przygotowania żydowskiej Paschy (por. J 19, 14. 31), a więc o tej porze dnia 14 miesiąca Nizan, w jakiej Żydzi na dziedzińcu świątyni jerozolimskiej zabijali baranki i przygotowywali ucztę paschalną, do której mieli zasiąść wieczorem tegoż dnia.

Wielka Sobota jest upamiętnieniem spoczynku ciała Jezusa w grobie i zarazem Jego zstąpienia do Otchłani, aby oznajmić zbawienie sprawiedliwym Pierwszego Przymerza, którzy na nie oczekiwali od początku świata. Taki jest sens artykułu wiary wyznawanej w Credo: „zstąpił do piekieł”.

Centralnym wydarzeniem historii ludzkości i zarazem ośrodkiem zbawczego misterium jest przejście Jezusa z ciemności grobu i śmierci do światła Zmartwychwstania, jakie corocznie celebrujemy w Wigilię Paschalną, która już należy do Niedzieli Zmartwychwstania i rozpoczyna pięćdziesięciodniowy okres radości. Kolekta Mszy św. z Niedzieli Zmartwychwstania Pańskiego jest wyznaniem wiary Kościoła w zbawczą owocność tego misterium. Zwycięstwo Jezusa nad śmiercią, nasze w nim uczestnictwo przez chrzest będące dziełem odnawiającego nas Ducha Świętego, wreszcie przyobiecane nam zmartwychwstanie - to jedno niepodzielne misterium zbawienia. Oto treść tej kolekty: „Boże, Ty w dniu dzisiejszym (podkreślam to wyrażenie, które jakby przerzuca pomost między dniem Zmartwychwstania Jezusa i dniem obchodu tegoż misterium przez Kościół!) przez Twojego Syna pokonałeś śmierć i otworzyłeś nam bramy życia wiecznego, spraw, abyśmy obchodząc uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego, zostali odnowieni przez Ducha Świętego i mogli zmartwychwstać do nowego życia w światłości”.

2.4. Uroczystość Wniebowstąpienia

Uroczystość Wniebowstąpienia została umieszczona w kalendarzu liturgicznym w 40. dniu po Zmartwychwstaniu zgodnie z chronologią Dziejów Apostolskich (Dz 1, 1-11). Według świadectwa św. Łukasza zmartwychwstały Jezus ukazywał się uczniom przez 40 dni i mówił im o Królestwie Bożym [w. 3]. Po upływie tego okresu wstąpił do nieba (w. 9-10). Treścią tego misterium jest jednak w istocie to, co się już dokonało w Zmartwychwstaniu: przejście Jezusa z tego świata do Ojca (por. J 13, 1) i zajęcie przezeń „miejsca” po prawicy Ojca (symboliczny wyraz uczestnictwa Jezusa w chwale i majestacie Ojca). W liturgii tej uroczystości Kościół jako Ciało Chrystusa

⁶ Cytat pochodzi z 1. Prefacji wielkanocnej.

⁷ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, n. 18.

wyznaje swoją solidarność i komuniję z Głową tegoż Ciała. W uwielbionym Panu Kościół dostrzega w nadziei swoją własną przyszłość. Wniebowstąpienie Chrystusa jest ostateczną konsekwencją Wcielenia i zapowiedzią tego, do czego zostali powołani wszyscy ludzie. Taki sens ma kolekta tej uroczystości: „Wszchemogący Boże, Wniebowstąpienie Twojego Syna jest wywyższeniem ludzkiej natury, spraw, abyśmy pełni świętej radości składali Tobie dziękczynienie i utwierdź naszą nadzieję, że my, członkowie Mistycznego Ciała Chrystusa, połączymy się z Nim w chwale”.

2. 5. Zesłanie Ducha Świętego

Jakie miejsce w tej wizji misterium Chrystusa zajmuje Zesłanie Ducha Świętego? Jest to zbawcze następstwo uwielbienia ludzkiej natury Jezusa. Jako Syn Boży pozostaje On od wieków złączony z Bogiem Ojcem więzią osobowej Miłości, którą jest Duch Święty. Duch Święty jest sprawcą Wcielenia (por. Łk 1, 35) i przemiany człowieczeństwa Syna Bożego. Już w chwili chrztu w Jordanie Duch Święty zstępuje na Jezusa i „namaszcza” Go swoją mocą, aby dokonał dzieła zbawienia (por. Mt 3, 16; Dz 10, 38). Mocą tegoż Ducha Jezus działa podczas swego ziemskiego życia: modli się w Duchu (por. Łk 10, 21), mocą Ducha wyrzuca złe duchy (por. Mt 12, 28; Łk 11, 20). Jezus obiecuje, że po swym uwielbieniu wyleje Ducha jako żywą wodę (por. J 4, 10; 7, 37-39), że gdy wróci do Ojca, pošle od Niego Ducha prawdy – Parakleta (por. J 14, 15-17; 15, 26; 16, 7-11). Bóg Ojciec mocą Ducha uwielbi Jezusa, czyli obdarzy Jego ludzką naturę tą chwałą, którą cieszył się przed wiekami jako Syn Boży (por. Rz 1, 1-4). Po swoim Zmartwychwstaniu Jezus spełnia te obietnice i udziela uczniom swego Ducha, którym sam jest ożywiony jako Pan chwały (por. J 20,22-23; Dz 2,1-11).

3. Misteria życia Chrystusa

Tak można by przedstawić treść zbawczego misterium Chrystusa, którego obchód tworzy podstawę cyklu roku liturgicznego. Zapytajmy teraz, co rozumiemy pod mianem misterii życia Chrystusa. Z pomocą przychodzi nam Katechizm Kościoła Katolickiego. „(Symbol wiary) [...] nie mówi wprost o misteriach ukrytego i publicznego życia Jezusa, ale artykuły wiary dotyczące Wcielenia i Paschy wyjaśniają całe ziemskie życie Chrystusa. Wszystko, «co Jezus czynił i czego nauczał od początku aż do dnia, w którym ... został wzięty do nieba» (Dz 1, 1-2), trzeba widzieć w świetle misterii Bożego Narodzenia i Paschy” (n. 512).

„Całe życie Jezusa jest Objawieniem Ojca: Jego słowa i czyny, milczenie i cierpienia, sposób bycia mówienia. Jezus może powiedzieć: «Kto Mnie zobaczył, zobaczył także i Ojca» (J 14, 9)” (n. 516). „Całe życie Chrystusa jest misterium Odkupienia” (n. 517). Odkupienia dokonał Jezus przede wszystkim przez Ofiarę złożoną na Krzyżu i uwieńczoną Jego uwielbieniem. Ale odkupieńczy, zbawczy sens miały również takie Jego postawy i działania, jak: ubóstwo (por. 2 Kor 8,9), posłuszeństwo i poddanie ziemskiej Matce i Opiekunowi (por. Łk 2, 51), fizyczna praca, głoszenie słowa, które oczyszczało słuchaczy (por. J 15, 3), uzdrowienia i egzorcyzmy (por. Mt 8, 17). „Całe życie Chrystusa jest misterium «rekapitulacji» w Nim jako Głowie. Wszystko, co Jezus uczynił, powiedział i wycierpiał, miało na celu na nowo skierować człowieka do jego pierwotnego powołania” (n. 518).

Z uwagi na szczupłe ramy czasu ograniczymy się tu do zwięzłego omówienia tylko tych misteriów życia Chrystusa, które są wyraźnie obchodzone, lub ubocznie wspomniane w roku liturgicznym. Idąc za nauką KKK, wspomnimy najpierw o misteriach dzieciństwa i ukrytego życia Jezusa a potem o misteriach Jego życia publicznego.

3. 1. Obrzezanie Pana Jezusa w ósmym dniu po Narodzeniu

Wydarzenie to jest wspomniane jakby mimochodem w uroczystość Najświętszej Bogarodzicy Maryi – 1. stycznia (w Ewangelii, por. Łk 2, 21). Jest to znak włączenia Jezusa, Syna Maryi, do potomstwa Abrahama i do wspólnoty ludu Przymierza; znak Jego uniżenia się i poddania Prawu (por. Ga 4,4). Obrzęd ten w oczach ludzi uprawniał Jezusa do udziału w czynnościach kultu ludu izraelskiego, choć miał on tylko wartość przejściową i przemijającą.

3. 2. Ofiarowanie Pana Jezusa w świątyni

Maryja i św. Józef okazują poprzez ten gest posłuszeństwo względem przepisu Prawa dotyczącego pierworodnych synów. Ponieważ Bóg w noc wyjścia Izraelitów z Egiptu ocalił od plagi śmierci pierworodnych synów rodzin żydowskich, mieli oni być oddawani na służbę Bogu. Z uwagi zaś na to, że do tej służby zostali przeznaczeni synowie pokolenia Lewiego, synowie innych pokoleń mieli być wykupywani przez wpłacenie do skarbca świątyni pięciu syklów srebra (por. Wj 13, 12-13; Lb 3, 46-47; Łk 2, 22-39). Znamienne jest to, że Maryja i Józef nie składają tej ofiary wykupu, ale ofiarują Jezusa Bogu. Tradycja bizantyjska obchodzi to wydarzenie pod nazwą Hypapante - Spotkanie Zbawiciela z Jego ludem reprezentowanym przez starców: Symeona i Annę. Świętowane w czterdziestym dniu po Narodzeniu – 2 lutego - Ofiarowanie Jezusa, oczekiwanego Mesjasza – światłości narodów i chwały Izraela, jest zapowiedzią Ofiary Krzyża (Symeon nazywa Jezusa „znakiem sprzeciwu”) oraz szczególnego w niej udziału Maryi – Matki Bolesnej, której duszę miecz przeniknie.

3. 3. Ucieczka świętej Rodziny do Egiptu

Wydarzenie to wspomniamy w związku z obchodem święta Młodzianków Męczenników (28 grudnia). To znak sprzeciwu, z jakim spotyka się Jezus zgodnie z zapowiedzią starca Symeona. To także przejaw walki ciemności ze światłością (por. J 1, 11). Walką tą będzie nacechowane całe ziemskie życie Jezusa aż do śmierci, kiedy to duch ciemności – księżę tego świata - zostanie pokonany. Powrót Jezusa z wygnania w Egipcie będzie tłumaczył Ewangelista jako antytyp wyjścia izraelitów z Egiptu (por. Mt 2, 15 – cytując Ozeasza 11,1 odnoszący się do ludu izraelskiego: „Z Egiptu wezwałem Syna mego”). Lud izraelski jest „pierworodnym synem Jahwe”. W doskonałym i ścisłym sensie Jezus jest Pierworodnym Synem Boga.

3.4. Życie ukryte Jezusa w rodzinie w Nazarecie

O tym etapie życia Jezusa niewiele wiemy. Ewangelista notuje tylko, że Jezus był poddany swoim rodzicom oraz – że „czynił postępy w mądrości, w latach i w łasce u Boga i u ludzi” (Łk 2, 51-52). To poddanie Syna Bożego ludziom zapowiadało Jego doskonałe poddanie się woli Ojca – aż do Śmierci na Krzyżu. Swoim posłuszeństwem Jezus naprawił zło, jakie pierwszy człowiek wyrządził swoim nieposłuszeństwem

(por. Rz 5, 19). Kościół czci to misterium życia Jezusa w święto Rodziny Nazaretu, obchodzone w niedzielę w oktawie Narodzenia Pańskiego (lub dnia 30 grudnia).

3. 5. Odnalezienie Jezusa w świątyni

Misterium to wpisuje się w okres ukrytego życia Jezusa, o jakim była mowa w poprzednim punkcie (Łk 2, 41-52). W KKK n. 534 na temat tego misterium jest powiedziane, że to jedyne wydarzenie, „które przerywa milczenie Ewangelii o ukrytych latach Jezusa”. W tym epizodzie możemy odnaleźć kilka cennych szczegółów dotyczących Osoby i posłannictwa Jezusa, a także Jego relacji do Boga Ojca, do Jego ziemskiej Matki i Opiekuna. Jezus po raz pierwszy uczestniczy w pielgrzymce do Jerozolimy na święto Paschy, gdy ma lat dwanaście, choć Prawo zobowiązywało do tego izraelskich chłopców dopiero od ukończenia lat trzynastu. Okoliczność ta jest kolejnym świadectwem Jego uniżenia się i poddania przepisom Prawa, które miało być „wychowawcą” prowadzącym ludzi do Jezusa (por. Ga 3, 24). Jezus odnaleziony w świątyni ujawnia wobec swej Matki i św. Józefa misję powierzoną Mu przez Ojca, mówiąc do nich: „Czemuście Mnie szukali? Czy nie wiedzieliście, że powinienem być w tym, co należy do mego Ojca?” (albo: „w sprawach”, „w domu” Ojca). Okazało się, że oni tych słów nie rozumieli (por. Łk 2, 50). Wynika stąd chyba wniosek, że Matka Najświętsza stopniowo dochodziła do pełnego zrozumienia misji swojego Syna, zachowując wiernie w sercu wszystkie te wspomnienia (por. Łk 2, 51). Epizod ten rzuca światło na misterium Bosko- ludzkiej osobowości Jezusa. Z jednej strony miał On już w tak młodym wieku świadomość dzieła, jakie Mu powierzył Ojciec, z drugiej podlegał prawu ludzkiego rozwoju wewnętrznego, o jakim wspomina Ewangelista w w. 52: „Jezus czynił postępy w mądrości, w latach i w łasce u Boga i u ludzi”.

4. Misteria publicznego życia Jezusa

4. 1. Chrzest Jezusa w Jordanie

Inauguracją ziemskiej misji Jezusa był Jego chrzest, przyjęty z rąk Jana w Jordanie. „Jezus rozpoczynając swoją działalność miał lat około trzydziestu. Był, jak mniemano, synem Józefa...” (Łk 3, 23). Misterium to obchodzi Kościół w pierwszą niedzielę po Epifanii, będącą zakończeniem Okresu Narodzenia Pańskiego, po którym rozpoczyna się pierwszy etap Okresu Zwykłego. W liturgii Epifanii chrzest Jezusa jest wymieniany wśród tzw. „tria miracula”⁸ – trzech cudownych znaków, w których dokonało się objawienie Jezusa światu. Na czym polega zbawczy sens misterium chrztu Jezusa?

(1) Jest to zapoczątkowanie misji Jezusa jako cierpiącego Sługi Bożego. Przyjmując obmycie, jakiemu poddawali się Żydzi na znak gotowości do pokuty (por. Łk 3, 3: Jan „głosił chrzest nawrócenia dla odpuszczenia grzechów”), Jezus pozwala się

⁸ Por. antyfonę do pieśni Zachariasza w Jutrzni uroczystości Epifanii: „Dzisiaj się Kościół złączył z Chrystusem, swoim Oblubieńcem, który Go z grzechów obmył w Jordanie; biegną mędrcy z darami na królewskie gody, a woda przemieniona w wino cieszy biesiadników” (LG I, s. 499). Podobną treść ma antyfona do pieśni Maryi w II Nieszporach: „W tym dniu tak świętym trzy cuda wysławiamy: dziś gwiazda przywiodła mędrców do żłóbka; dziś podczas godów woda stała się winem; dziś Chrystus dla naszego zbawienia przyjął od Jana chrzest w Jordanie” (LG I, 506-507).

zaliczyć do grzeszników – zgodnie z zapowiedzią Iz 53, 12 i objawia się jako Baranek, który przez swoją śmierć zgładzi grzechy świata (por. J 1, 29). Chrzczenie w Jordanie jest zapowiedzią chrztu śmierci Jezusa (por. Mk 10, 38-39; Łk 12, 50).

(2) Jest to moment objawienia Jezusa jako umiłowanego Syna, w którym Bóg Ojciec ma upodobanie (por. Iz 42, 1; Łk 3, 22) i który poddaje się całkowicie woli Ojca, aby spełnić wszystko, co sprawiedliwe (por. Mt 3, 15); moment namaszczenia Jezusa przez Ducha Świętego, który na Nim spoczywa (por. Iz 11, 1) i obdarza Go mocą do spełnienia zbawczej misji (por. Iz 61, 1n; Łk 4, 18nn).

(3) Jest to zapowiedź pojednania ludzkości z Bogiem dzięki „otwarceniu niebios”, które były zamknięte po grzechu pierworodnym (por. Mt 3, 16).

(4) Jest to zapowiedź chrztu sakramentalnego, przez który ludzie stawać się będą „synami w Synu”, przybranymi dziećmi Boga Ojca, duchowym rodzeństwem Chrystusa oraz żywą świątynią Ducha Świętego (por. KKK, n. 537).

4. 2. Czterdziestodniowy post i kuszenie Jezusa na pustyni

W pierwszą niedzielę Wielkiego Postu Kościół wspomina czterdziestodniowy czas samotności, jaki spędził Jezus na pustyni, przywiedziony tam przez Ducha Świętego (por. Łk 4, 1-2). Pod koniec tego czasu Jezus dopuszcza, aby był kuszony przez złego ducha. Przedstawiona przez Ewangelistów potrójna pokusa, jaką Jezus stanowczo odrzuca (pokusa przemienienia kamieni w chleb, pokusa bałwochwalstwa i żądania od Boga nadzwyczajnych znaków – por. Mt 4, 1-11; Łk 4, 2-13) służy Ewangelistom za tło do ukazania Jezusa jako nowego Adama, który swoim bezwarunkowym posłuszeństwem Bogu naprawia skutki grzesznego nieposłuszeństwa pierwszego Adama (por. Rz 5, 12-21). Jezus zostaje też przedstawiony jako uosobienie nowego Izraela. Trzy pokusy, jakimi szatan atakuje Jezusa, przypominają momenty, w jakich wędrujący czterdzieści lat przez pustynię Izraelici buntowali się przeciw Bogu, żądając od Niego pożywienia, napoju i ciągle nowych znaków Jego opieki (por. Ps 95 [94], 10). Zwycięstwo Jezusa nad szatanem na pustyni jest zapowiedzią Jego ostatecznej zwycięskiej walki, jaką stoczy z księciem tego świata w „godzinie” swej Męki i Śmierci, kiedy to narzędziem szatana stanie się Judasz (por. Łk 4, 13; J 12, 31; 13, 26-30).

4. 3. Przemienienie Jezusa na Górze

Misterium to wspomina Kościół w liturgii 2. niedzieli Wielkiego Postu. Wydarzenie to przedstawiają Ewangelista po pierwszej zapowiedzi Męki i Śmierci Jezusa (por. Mt 16, 21). Słowa Pana były niezrozumiałe dla Apostołów, którzy najwidoczniej wiązali z osobą przyszłego Mesjasza nadzieje na polityczne wyzwolenie Izraela i swój osobisty udział w triumfie Jezusa. O tych oczekiwaniach świadczy choćby rozmowa Jezusa z matką synów Zebedeusza (por. Mt 20, 20-23). Także św. Piotr dał wyraz takim przekonaniom w formie sprzeciwu wobec zapowiedzi Męki i Śmierci Jezusa (por. Mt 16, 22-23). Aby oddalić od swoich uczniów perspektywę zgorszenia się Jego Męką i Śmiercią na Krzyżu, Jezus wobec trzech wybranych świadków (Piotra, Jakuba i Jana) oraz w obecności dwóch rzeczników Starego Przymierza (Mojżesza i Eliasza) przemienia się, ukazując blask tej chwały, jaka stanie się Jego udziałem w Zmartwychwstaniu. Tym samym zapowiada swoje wejście do chwały drogą Krzyża (por. Łk 24, 26) i przygotowuje wszystkich swoich uczniów do pójścia Jego śla-

dami. To orędzie objawione w misterium Przemienienia wyśpiewuje Kościół w prefacji 2 Niedzieli W. Postu⁹.

4. 4. Mesjański wjazd Pana Jezusa do Jerozolimy

Mesjański wjazd do Jerozolimy jest uwieńczeniem Jego długiej podróży do tego Miasta. Wiemy, że św. Łukasz poświęca tej podróży znaczną część swej Ewangelii (por. Łk 9, 51: „Gdy dopełniał się czas Jego wzięcia [z tego świata], postanowił udać się do Jerozolimy...” to początek tej relacji; jej zaś zakończeniem jest Łk 19, 28 – po przypowieści o minach: „Po tych słowach ruszył na przedzie, zdążając do Jerozolimy”). Kościół upamiętnia to misterium w obrzędowej formie – podczas procesji lub uroczystego wejścia do kościoła usługujących i kapłana przewodniczącego, na początku celebracji Eucharystii w Niedzielę Palmową Męki Pańskiej. Jezus usunął się na ubocze, kiedy tłumy chciały Go obwołać królem po cudownym rozmnożeniu chleba (por. J 6, 15). Przed Męką jednak przyjmuje w Jerozolimie triumfalne okrzyki na Jego cześć jako Syna Dawida, a więc jako potomka królewskiej dynastii (por. Mt 21, 9; Mk 11, 9-10; Łk 19, 38; J 12, 13). Jest to zgodne z zapowiedzią, jaką usłyszała Maryja w chwili Zwiastowania (por. Łk 1, 32-33). Podczas przesłuchania przed Piłatem Jezus jednak wyzna, w jakim znaczeniu uważa się za Króla Izraela (por. J 18, 33-37). Jezus nie zdobywa Jerozolimy siłą, nie wkracza do niej w triumfie władców tego świata, ale pokornie wjeżdża na osiołku, zgodnie z zapowiedzią proroka Zachariasza (por. Za 9, 9), na znak, że poddanyami Jego Królestwa są dzieci (por. Mt 21, 15-16; Ps 8,3), pokorni i ubodzy. Warto podkreślić, że okrzyk wznoszony na cześć Jezusa w czasie Jego mesjańskiego wjazdu do Jerozolimy stał się częścią aklamacji „Święty”, śpiewanej podczas modlitwy eucharystycznej („Błogosławiony, który idzie w imię Pańskie” – Ps 118, 26).

Zakończenie: jedno misterium w wielości misteriów

Ten sam Jezus, który był oczekiwany i miał przyjść (por. Mt 11, 3-5), który przyszedł w misterium swego Wcielenia i Narodzenia, ciągle przychodzi w sakramentalnej celebracji i przygotowuje nas na swoje przyjście w chwale Paruzji (por. 1 Kor 11, 26). Wołanie o Jego przyjście ciągle się wyrwa z ust Oblubienicy Chrystusa: „Przyjdź, Panie Jezu!” (Ap 22, 20c); „Maranatha” (1 Kor 16, 22). On zaś na to wołanie odpowiada: „Zaiste, przyjdę niebawem” (Ap 22, 20b).

Zarówno misterium Chrystusa (w liczbie pojedynczej) jak i misteria życia Chrystusa (w liczbie mnogiej) są wydarzeniami, w których pod osłoną widzialnych rzeczywistości ukrywa się i objawia oraz ogarnia nas niewidzialna moc i miłość Boga Ojca, objawiona w Jego Wcielonym Synu. Są to jednak misteria wiary, bo tylko przez wiarę potrafimy wnikać w ich głębię, doświadczyć ich mocy i dzięki łasce Ducha Świętego z nimi współdziałać. Jak bowiem uczy KKK, Duch Święty przypomina misterium Chrystusa (nn. 1099-1103), to misterium aktualizuje (uobecnia je w całej

---

⁹ Prefacja na 2 niedzielę Wielkiego Postu (n. 13): „On po zapowiedzeniu uczniom swojej śmierci na świętej górze odsonił przed nimi blask swojego bóstwa i wezwawszy na świadków Mojżesza i proroka Eliasza upewnił nas, że przez cierpienie dojść możemy do chwały zmartwychwstania”: Mszał Rzymski dla diecezji polskich, s. 30*.

jego mocy) (nn. 1104-1107) oraz doprowadza nas do komunii z całą Trójcą Świętą i ze wspólnotą Kościoła (por. nn. 1108- 1109).

Z dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego
„Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II”

47. Źródłem i centrum życia liturgicznego jest Misterium Paschalne Chrystusa. Kościół obchodzi je i czerpie z niego moc w potrójnym cyklu czasowym: dziennym, tygodniowym i rocznym.

48. Każdego dnia Kościół obchodzi Misterium Paschalne przez sprawowanie Mszy świętej i Liturgii Godzin, przedłużającej niejako oddziaływanie Eucharystii na poszczególne pory dnia. (...)

50. W pierwszym dniu tygodnia - dniu, który nazywa się dniem Pańskim, Kościół obchodzi Misterium Paschalne zgodnie z tradycją apostołską, wywodzącą się od samego dnia Zmartwychwstania Chrystusa: “radość, z jaką w pierwszy szabat dziejów człowieka Bóg przygląda się stworzeniu wydobytemu z nicości, wyraża się teraz przez radość, z jaką Chrystus objawił się swoim uczniom w niedzielę Wielkanocy, przynosząc im dar pokoju i Ducha (por. J 20, 19–23)”. Dlatego niedziela jest pierwotnym dniem świętecznym Kościoła, świętowaniem dzieła Stwórcy, dniem zmartwychwstałego Pana i daru Ducha Świętego, paschą tygodnia, dniem ósmym - zapowiedzią wieczności, dniem wiary, radości, odpoczynku i solidarności.

51. W cyklu rocznym społeczność chrześcijańska obchodzi całe misterium Chrystusa - od Wcielenia i Narodzenia aż po Wniebowstąpienie i Zesłanie Ducha Świętego, w oczekiwaniu na powtórne przyjście Pana przy końcu dziejów. Centrum tego rocznego obchodu jest Święte Triduum Paschalne, które rozpoczyna się Mszą Wieczerzy Pańskiej, a kończy się nieszporami niedzieli wielkanocnej.

Wielkanoc nie jest “po prostu jednym ze świąt, ale jest Świętem świąt, Uroczystością uroczystości, tak jak Eucharystia jest Sakramentem sakramentów (Wielkim Sakramentem). Św. Atanazy nazywa Wielkanoc Wielką Niedzielą, podobnie jak poprzedzający ją tydzień nazywany jest Wielkim Tygodniem”.

Kościół, obchodząc tajemnice odkupienia w cyklu rocznym, otwiera bogactwa zbawczych czynów i zasług swego Pana, aby wierni przyłgnęli do Niego i dostąpili łaski zbawienia.

Cykl uroczystości, świąt i wspomnień ku czci Najświętszej Maryi Panny wyraża w ciągu roku nierozzerwalny związek Maryi ze zbawczym dziełem Jej Syna oraz Jej obecność w życiu Kościoła pielgrzymującego.

W dni poświęcone czci świętych, Kościół głosi Misterium Paschalne, urzeczywistniając w tych, którzy z Chrystusem żyli, współcierpieli i z Nim zostali uwielbieni; stawia przed oczyma wiernych wzory do naśladowania, a przez ich zasługi wyjednuje Boże dobrodziejstwa.